



Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

## Identificació de l'assignatura

Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Crèdits	1 presencials (25 hores) 2 no presencials (50 hores) 3 totals (75 hores).
Grup	Grup 1, 1S(Campus Extens)
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

## Professors

Professors	Horari d'atenció alumnat					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
María Jerónima Ferrer Ribot <a href="mailto:maria.ferrer-ribot@uib.es">maria.ferrer-ribot@uib.es</a>	14:00h	15:00h	Dimecres	01/09/2012	31/07/2013	A-107

## Titulacions on s'imparteix l'assignatura

Titulació	Caràcter	Curs	Estudis
Màster Universitari de Primera Infància: Perspectives i Línies d'Intervenció	Postgrau		Postgrau

## Contextualització

Aquesta assignatura, juntament amb *Drets i polítiques d'atenció a la primera infància* i *Serveis socioeducatius i experiències educatives innovadores a Europa*, s'inclou en el mòdul 3 titulat *Perspectives i intervenció des de l'àmbit social i educatiu*. El mòdul té com a finalitat analitzar la situació actual de la primera infància des dels contextos socials i educatius, conèixer polítiques de suport a la primera infància per revisar i comprendre la realitat, i proposar noves estratègies d'intervenció. És així que l'àmbit social i comunitari es mostra a través de l'aproximació a l'anàlisi dels diversos serveis i les experiències educatives actuals que es desenvolupen a Europa tenint en compte la multidiversitat. També l'aprofundiment en el marc legislatiu i polític permet emmarcar quines són les perspectives i definir els eixos que cal tenir esment per dissenyar intervencions encaminades a vetllar per a la qualitat de vida de la primera infància: la protecció i el suport a les famílies.

Les investigacions actuals, principalment a l'àmbit europeu, treballen per identificar la naturalesa concreta i les característiques que caldria tenir el suport a les famílies. L'assignatura *Estratègies d'intervenció amb famílies en la primera infància* es centra en l'anàlisi dels contextos familiars, fonamental en els primers anys de vida dels infants, i en les característiques necessàries per a l'exercici de les funcions parentals. En qualsevol cas, es revisaran quines són les principals línies de recerca actuals relacionades amb la temàtica.

## Requisits





Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

## Recomanables

Es recomana cursar les assignatures relacionades amb el treball interdisciplinari: *Drets i polítiques d'atenció a la primera infància* i *Serveis socioeducatius i experiències educatives innovadores a Europa*

## Competències

### Específiques

1. CE1: Demostrar la capacitat de treballar en un equip interdisciplinari respectant la pluralitat de perspectives i el contrast d'opinions aportant idees que puguin optimitzar el propi treball..
2. CE4: Conèixer, adaptar, aplicar i avaluar programes o serveis per a l'atenció a la primera infància en contextos socioeducatius o socio-sanitaris.
3. CE6. Conèixer els últims avanços en investigació qualitativa i quantitativa en el camp de les ciències socials, en general, i més específicament de les investigacions més recents sobre aspectes relacionats en la primera infància des dels diferents àmbits (social, salut i educatiu)..

### Genèriques

1. CG2: Realitzar una anàlisi crítica, avaluar i sintetitzar idees noves i complexes.
2. CG5: Integrar coneixements i formular judicis a partir d'una informació incompleta o limitada que inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a la primera infància..

## Continguts

### Continguts temàtics

#### Tema 1. El sistema familiar

- \* Anàlisi del sistema familiar: principal context socialitzador en la primera infància
- \* Les famílies i el cicle vital: el trànsit de les diverses etapes i el període crític de la primera infància

#### Tema 2. La parentalitat positiva: principis i implicacions

- \* Recomanacions i promoció
- \* Característiques de la parentalitat positiva. El desenvolupament de les capacitats parentals en la primera infància

#### Tema 3. Els professionals de la infància en el treball en les famílies: reptes actuals

- \* Rols i perfils dels professionals de la infància i les famílies
- \* Actituds i estratègies professionals en la relació amb les famílies durant la primera infància

## Metodologia docent

Els crèdits de contacte professorat-alumnat representen el 33'3% dels crèdits de les assignatures i els crèdits de treball personal el 66'6%. Així doncs, i tenint en compte que l'assignatura és de 3 crèdits ECTS, les hores de contacte professorat-alumnat serà de 25 hores (8,3 h x 3 crèdits), repartides de la següent manera:





Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

- \* 4 sessions de classes presencials amb tot el grup classe, de 3 hores cadascuna (total 12h) dedicades fonamentalment a introduir els continguts i a posar en comú les reflexions i debatre sobre elles.
- \* 5 h de tutories grupals en equips reduïts (horari a acordar amb el professor/a)
- \* 5 h de tutories individuals, dedicades a fer un seguiment del Pla de Treball individual de cada alumna/e i del seu procés d'aprenentatge (horari a acordar amb el professor/a)
- \* 3 h.d'avaluació

Durant les hores de treball personal de l'alumnat (50 h, que sumades a les 25 h. de contacte, equivalen a les 75 hores de l'assignatura) l'alumnat haurà de realitzar les activitats i exercicis inclosos en el Pla de Treball. Aquestes activitats inclouen: estudi de cas, comentaris de textos, lectura de llibres, estudi personal, etc., que complementaran els continguts introduïts en les classes presencials i treballats en les sessions de treball dirigit.

### Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció
Classes teòriques	Classes magistrals. Lectura i discussió de textos i casos.	Grup gran (G)	Exposició per introduir els continguts i posar en comú les reflexions i debatre sobre elles. Debats i reflexions en relació a les lectures de referència.
Tutories ECTS	Tutories individuals i grupals	Grup petit (P)	Seguiment del treball individual de cada alumne i el seu procés d'aprenentatge (horari a acordar) i seguiment del projecte interdisciplinar en petit grup. Les tutories es podran fer presencialment o mitjançant la xarxa intranet.

### Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció
Estudi i treball autònom individual	Anàlisi de documents i bibliografia.	Lectura i reflexió sobre la documentació i bibliografia assenyalada i del material disponible a la xarxa intranet així com les exposicions a les classes teòriques serviràn per a l'estudi de l'assignatura i la preparació del projecte interdisciplinar.
Estudi i treball autònom en grup	Treball interdisciplinar del mòdul 3: Estudi de cas	<p>L'objectiu d'aquest treball és adquirir una visió interdisciplinar en relació a dues temàtiques actuals que condicionen i determinen la qualitat de vida de la primera infància en el nostre context: l'anàlisi de la família i dels recursos i serveis disponibles.</p> <p>Per a l'elaboració del treball s'hauran de considerar els següents aspectes tot integrant els continguts desenvolupats a les matèries del mòdul:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-Anàlisi de les problemàtiques familiars</li> <li>-Anàlisi dels suports i recursos autonòmics i locals adreçats a les famílies i primera infància</li> <li>-Anàlisi dels indicadors de la resiliència familiar</li> </ul> <p>L'estudi de cas anirà adreçat a conèixer:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a- El context familiar: anàlisi del sistema familiar, característiques de la parentalitat, anàlisi del suport informal de la família...</li> <li>b- Els serveis i recursos del barri/municipi que empra la família, descripció i característiques d'aquests recursos i serveis, usos que en fa la família i beneficis que li aporta, anàlisi d'altres recursos disponibles en el barri/municipi.</li> <li>c- Anàlisi dels indicadors de la resiliència familiar</li> </ul> <p>Per a l'elaboració del treball es realitzaran entrevistes, visites, qüestionaris... per tal d'obtenir la informació. La recollida de dades ha de partir de la fonamentació teòrica aportada des de les assignatures.</p>





Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Descripció
-----------	-----	------------

Aquest treball es realitzarà en petit grup. L'extensió del treball és entre 25 i 35 pàgines.

### Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut de l'alumnat i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

### Estimació del volum de treball

El volum estimat a realitzar en el procés d'ensenyament i aprenentatge de l'assignatura i per a cadascuna de les modalitats organitzatives queda reflectit de la següent manera:

Modalitat	Nom	Hores	ECTS	%
<b>Activitats de treball presencial</b>		<b>25</b>	<b>1</b>	<b>33.33</b>
Classes teòriques	Classes magistrals. Lectura i discussió de textos i casos.	15	0.6	20
Tutories ECTS	Tutories individuals i grupals	10	0.4	13.33
<b>Activitats de treball no presencial</b>		<b>50</b>	<b>2</b>	<b>66.67</b>
Estudi i treball autònom individual	Anàlisi de documents i bibliografia.	20	0.8	26.67
Estudi i treball autònom en grup	Treball interdisciplinari del mòdul 3: Estudi de cas	30	1.2	40
<b>Total</b>		<b>75</b>	<b>3</b>	<b>100</b>

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

### Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Les competències establertes a l'assignatura, seran valorades de manera global dins el mòdul 3 del Màster mitjançant l'aplicació d'una sèrie de procediments d'avaluació. A la taula del present apartat es descriu per a cada procediment d'avaluació, la tipologia (recuperable: R, no recuperable: NR), els criteris d'avaluació i el seu pes en la qualificació de l'assignatura.

L'alumne obtindrà una qualificació numèrica entre 0 i 10 per a cada activitat avaluativa, la qual serà ponderada segons el seu pes, a fi d'obtenir la qualificació global de l'assignatura. Per superar l'assignatura, l'alumne ha d'obtenir un mínim de 5 punts sobre 10 mitjançant la suma ponderada de totes les activitats realitzades.





Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

### Classes magistrals. Lectura i discussió de textos i casos.

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Altres procediments ( <b>No recuperable</b> )
Descripció	Exposició per introduir els continguts i posar en comú les reflexions i debatre sobre elles. Debats i reflexions en relació a les lectures de referència.
Criteris d'avaluació	Assistència i participació a les sessions del curs. Lectura i anàlisi de la documentació aportada. Debats i participació activa a partir de les lectures i les pràctiques realitzades  * assistència i participació a les sessions del curs, mínim 80% * adequació de les preguntes i comentaris realitzats (argumentació de les idees, relació amb els continguts treballats, aportació d'idees i experiències professionals, plantejament de preguntes i qüestionaments que ajudin al grup a avançar) * Presentació d'un informe de reflexió individual en relació als continguts treballats

Percentatge de la qualificació final: 30% per l'itinerari A

### Tutories individuals i grupals

Modalitat	Tutories ECTS
Tècnica	Altres procediments ( <b>No recuperable</b> )
Descripció	Seguiment del treball individual de cada alumne i el seu procés d'aprenentatge (horari a acordar) i seguiment del projecte interdisciplinar en petit grup. Les tutories es podran fer presencialment o mitjançant la xarxa intranet.
Criteris d'avaluació	De les tutories es valorarà:  1) l'assistència i la participació activa a les sessions de tutories  d) l'adequació de les preguntes i comentaris realitzats: argumentació, relació amb continguts de l'assignatura, aportació d'idees rellevants, plantejament de preguntes...

Percentatge de la qualificació final: 10% per l'itinerari A

### Treball interdisciplinar del mòdul 3: Estudi de cas

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Treballs i projectes ( <b>Recuperable</b> )
Descripció	L'objectiu d'aquest treball és adquirir una visió interdisciplinar en relació a dues temàtiques actuals que condicionen i determinen la qualitat de vida de la primera infància en el nostre context: l'anàlisi de la família i dels recursos i serveis disponibles. Per a l'elaboració del treball s'hauran de considerar els següents aspectes tot integrant els continguts desenvolupats a les matèries del mòdul: -Anàlisi de les problemàtiques familiars -Anàlisi dels suports i recursos autonòmics i locals adreçats a les famílies i primera infància -Anàlisi dels indicadors de la resiliència familiar L'estudi de cas anirà adreçat a conèixer: a- El context familiar: anàlisi del sistema familiar, característiques de la parentalitat, anàlisi del suport informal de la família... b- Els serveis i recursos del barri/municipi que empra la família, descripció i característiques d'aquests recursos i serveis, usos que en fa la família i beneficis que li aporta, anàlisi d'altres recursos disponibles en el barri/municipi. c- Anàlisi dels indicadors de la resiliència familiar Per a l'elaboració del treball es realitzaran entrevistes, visites, qüestionaris... per tal d'obtenir la informació. La recollida de dades ha de partir de la fonamentació teòrica aportada des de les assignatures. Aquest treball es realitzarà en petit grup. L'extensió del treball és entre 25 i 35 pàgines.
Criteris d'avaluació	Es valorarà la qualitat de:  * la consulta de les fonts bibliogràfiques, documentals i orals * l'aplicació dels continguts de les matèries en el desenvolupament de la temàtica





Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

- \* l'elaboració i redacció del treball
  - \* la reflexió i l'anàlisi crítica sobre l'estudi de cas
- L'extensió màxima del treball és entre 25-35 pàgines.

Es realitzarà una avaluació compartida entre les assignatures implicades: *Serveis socioeducatius i experiències innovadores a Europa, Estratègies d'intervenció en famílies i Drets i polítiques d'atenció a la primera infància*

Percentatge de la qualificació final: 60% per l'itinerari A

## Recursos, bibliografia i documentació complementària

### Bibliografia bàsica

Barudy, J. i Dantagnan, M. (2005). Los buenos tratos a la infancia. Barcelona: Gedisa. Cap. 5. (77-125)

### Bibliografia complementària

- Amorós, P.; Palacios, J.; Fuentes, N.; León, E. i Mesas A. (2003). Famílies cangur. Una experiència de protecció a la infància. Barcelona: Fundació La Caixa. Col·lecció Estudis Socials, núm. 13.
- Amorós, P. i Palacios, J. (2004). Acogimiento familiar. Madrid: Alianza.
- Antón, M. (2003). Serveis d'atenció a la infància de 0 a 6 anys. El cas de la ciutat de L'Hospitalet. Universitat Autònoma de Barcelona. Tesi doctoral.
- Arranz, E. (coord.). (2004). Familia y desarrollo psicológico. Madrid: Pearson Educación.
- Arruabarrena, M.I. i De Paúl, J. (1996). Maltrato a los niños en la familia. Evaluación y tratamiento. Madrid: Pirámide.
- Barudy, J. (2005). Guía de valoración de las competencias parentales a través de la observación participante. Document no publicat.
- Barudy, J. i Dantagnan, M. (2005). Los buenos tratos a la infancia. Barcelona: Gedisa.
- Barudy, J. i Marquebreucq, A.P. (2006). Hijas e hijos de madres resilientes. Barcelona: Gedisa.
- Beavers, W.R. i Hampson, R.B. (1995). Familias exitosas. Evaluación, tratamiento e intervención. Barcelona: Paidós.
- Belart, A. i Ferrer, M. (1998). El ciclo de la vida: una visión sistémica de la familia. Bilbao: Desclée de Brouwer. Col·lecció Serendipity.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: a process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Bowlby, J. (1989). Una base segura. Aplicaciones clínicas de una teoría del apego. Barcelona: Paidós.
- Brazelton, T.B. (1982). Bebés y madres: el primer año de vida. Buenos Aires: Emecé Editores.
- Brazelton, T.B. i Cramer, B.G. (1993). La relación más temprana. Padres, bebé y el drama del apego inicial. Barcelona: Paidós.
- Brazelton, T.B. i Greenspan, S. I. (2005). Las necesidades básicas de la infancia. Barcelona: Graò.
- Bronfenbrenner, U. (1987). La ecología del desarrollo humano. Barcelona: Paidós.
- Coletti, M. i Linares, J.L. (comp.). La intervención sistémica en los servicios sociales ante la familia multiproblemática. La experiencia de Ciutat Vella. Barcelona: Paidós.
- Casas, F. (2002). Políticas y servicios para la infancia en Europa. A F. Casas i C. Gómez-Granell (comp.) *Infancia, familia y calidad de vida*. pàgs. 3-22. Barcelona: Instituto de Infancia y Mundo Urbano (CIIMU).
- Ceballos, E.M. i Rodrigo, M.J. (1998). Las metas y estrategias de socialización entre padres e hijos. A M.J. Rodrigo i J. Palacios (coords.). *Familia y desarrollo humano*. pàgs. 225-243. Madrid: Alianza.
- Clemente, R. i Hernández, C. (1996). Contextos de desarrollo psicológico y educación. Málaga: Aljibe.
- Cunningham, C. i Davis, H. (1988). Trabajar con los padres. Marcos de colaboración. Madrid: Siglo XXI.
- Dowling, E. i Osborne, E. (1996). Familia y escuela. Una aproximación conjunta y sistémica a los problemas infantiles. Barcelona: Paidós.





Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

- Estela, A. i Jubete, M. (1990). Projecte Context-Infància. Ajuntament de Barcelona. Fundació Bernard Van-Leer. Document no publicat.
- Ferrer, M. i Riera, M. A. (2003). Innovació i experimentació de serveis socio-educatius per a infants i famílies: els espais familiars. Enginy. Col·legi Oficial de Psicòlegs de les Illes Balears, núm.12-13, pàgs.49-56.
- Ferrer, M.; Mir, M.L. i Riera, M.A. (2007). Educación para la Salud Mental en la Primera Infancia. Cap. V. Lineas de Especialización en Enfermería: Colección y Acciones Formativas
- Ferrer, M. i Riera, M.A. (2007). El rol i les intervencions dels professionals en programes socioeducatius per a famílies de risc. Enginy. Col·legi Oficial de Psicòlegs de les Illes Balears, núm.16-17, pàgs. 31-39.
- Flaquer, L. (2002). Cambios en la estructura familiar. A Casas, F. i Gómez, C. (comp.) Infancia, familia y calidad de vida, pàgs.48-6. Barcelona: Instituto de Infancia y Mundo Urbano (CIIMU).
- Flaquer, L., Olivar, E. i Gómez, A. (2004). Polítiques de suport a les famílies. Guix d'Infantil, núm. 20. pàgs.10-13.
- Gómez-Granell, C. (2002). El observatorio de la infancia y la familia de Barcelona. A Casas, F. i Gómez, C. (comp.) Infancia, familia y calidad de vida, pàgs. 32-47. Barcelona: Instituto de Infancia y Mundo Urbano (CIIMU).
- González, M.M. i Palacios, J. (1992). Interacció educativa adult-infant en l'àmbit familiar. Nivells d'anàlisi i nivells de significació. Temps d'Educació, 7, pàgs. 89-115.
- Gracia, E. (1997). El apoyo social en la intervención comunitaria. Barcelona: Paidós.
- Gracia, E. i Musitu, G. (2003). Social isolation from communities and child maltreatment: a cross-cultural comparison. Child abuse and neglect, 27 (2), pàgs.153-168.
- Granell, E. (1986). Evaluation of high risk indices for preventive programs: A new challenge for behavioral assessment. Evaluación Psicológica, 2, (5), pàgs. 3-13.
- Grych, J. i Finchman, F. (2001). Interparental Conflict and child development. Theory, Research and Application. Cambridge: Cambridge University Press.
- Howes, P.W. i Cicchetti, D. (1993). A family/relational perspective on matreating families: parallel processes across systems and social policy implications. A D. Cicchetti i S.L. Toth (eds.): Child abuse, child development and social policy. pàgs. 249-300. Noorwood, NJ: Ablex.
- Jimenez, M. (2000). Las relaciones interpersonales en la infancia. Málaga: Aljibe.
- Máiquez, M.L.; Rodrigo, M.J.; Capote, C. i Vermaes, I. (2000). Aprender en la vida cotidiana. Un programa experiencial para padres.Madrid:Aprendizaje Visor.
- Majem, T.; Estela, A. i Jubete, M. (1995) . Dos nuevos servicios de educación no formal. Cuadernos de Pedagogía, 239. pàgs. 20-23.
- Mantovani, S. i Anolli L. Tempo per le famiglie: un'iniziativa per bambini e genitori (memòria de treball no datada).
- Marrone, M. (2001). La teoria del apego. Un enfoque actual. Madrid: Psimática.
- Massie, H. i Campbell, K. (1983). The Massie-Campbell Scale of Mother-Infant Attachment Indicators During Stress (AIDS Scale). New York: Basic Books.
- Monserrat, C. (2006). Benestar i acolliment d'infants en família extensa: percepcions, avaluacions i aspiracions dels principals agents implicats. Universitat de Girona. Tesi doctoral.
- Nardone, G.; Giannotti, E. i Rocchi, R. (2003). Modelos de familia. Barcelona: Herder.
- Navarro, M.I. (2002). La intervención psicosocial con familias multiproblemáticas; la perspectiva ecológica. Universitat de Valencia. Tesi doctoral.
- Palou, S. (2004). Sentir y crecer. El crecimiento emocional en la infancia.Barcelona: Graò.
- Phillips, A. (2003). Saber dir no. Barcelona: Empúries.
- Pourtois, J.P. (1984). Eduquer les parents ou comment stimuler la compétence en education. Bruselas: Labor.
- Programa del nin sa (1998). Gerència d'Atenció Pimària de Mallorca. Balears: Insalud.
- Riera, M.A. i Ferrer, M. (2003). Nous programes socioeducatius adreçat a la millora de les relacions parentals en els primers anys de vida. Educació i Cultura. núm.16. pàgs. 113-125. Servei de Publicacions de la Universitat de les Illes Balears.





---

Any acadèmic	2012-13
Assignatura	10991 - Estratègies d'Intervenció amb Famílies a la Primera Infància
Grup	Grup 1, 1S
Guia docent	A
Idioma	Català

- Riera, M.A. i Ferrer, M. (2003). Espacio Familiar 'Camp Redó': Un enfoque comunitario y preventivo en la intervención con familias. In-fan-cia. núm. 88. pàgs. 29-32.
- Riera, M.A. i Ferrer, M. (2007). Les cadres de la relation avec les familles: vers la participation des parents. Le Furet. núm. 54. pàgs. 6-8.
- Rodrigo, M.J.; Máiquez, M.L.; Rodríguez, G. i Martín, J.C. (2005). El asesoramiento a familias con riesgo psicosocial. A Monereo, C.; Pozo, J.I. (coords.). La práctica del asesoramiento educativo a examen. pàgs.139-152. Barcelona. Graó.
- Rodrigo, M.J. i Palacios, J. (coords.). (1998). Familia y desarrollo humano. Madrid: Alianza.
- Rodríguez, M. A. (2004). Un análisis de la educación familiar desde la teoría pedagógica: propuesta de bases fundamentales para un modelo integrado. Universitat de Valencia. Tesi doctoral.
- Satir, V. (2005). Nuevas relaciones humanas en el núcleo familiar. México: Ed.Pax.
- Schaffèr, H.R. (1990). El context socio-familiar en l'educació de l'infant. Barcelona: Temes d'in-fàn-cia. Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Thió de Pol, C. (2003). Entre pares i fills. Barcelona: Barcanova.
- Tonucci, F. (2003). Cuando los niños dicen ¡Basta! . Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Treviño (2006). Estructura y dinámica de la monoparentalidad en España. Universitat Autònoma de Barcelona: Tesi doctoral.
- Vila, I. (1997). Entorn social i familiar i intervenció psicopedagògica. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- Vila, I. (1998). Familia, escuela y comunidad. Barcelona: Horsori.
- Watzlawick, P.; Bavelas, J.B. i Jackson, D.D. (1991). Teoría de la comunicación humana. Barcelona: Herder.
- Werner, E. i Smith, R.S. (1982). Vulnerable but invincible: a study of resilient children. New York: McGraw-Hill.
- Wertsch, J.V. (1984). The creation o context in joint problem solving. A Rogoff, L. (ed.). Everyday cognition: its development in social context .pàgs. 151-171. Cambridge: Harvard Univ. Press.
- Whitaker, C.A. i Bumberry, W.M. (1991). Danzando con la familia. Un enfoque simbólico-experiencial. Barcelona: Paidós.

---

#### Altres recursos

- Family Welfare Association (FWA). <http://www.fwa.org.uk/>.
- Head Start. <http://www.headstartinfo.org/index.htm>.
- La Maison Verte. <http://www.lamaisonverte.asso.fr/index.htm>.
- Preescolar Na Casa-Educar en familia. <http://www.preescolarnacasa.org>.

